

⌚ 3 min.

Het idee dat de grootste partij ook de premier levert is een hardnekkig misverstand, dat de politiek en de kiezer geen dienst bewijst

Coalities

RUUD LAMMERS, SAMMY VAN TUYLL

Wordt BBB de grootste partij? Of de VVD? Of wellicht een andere partij (Omtzigt?). De verkiezingen worden pas op 22 november gehouden en nu al wordt gespeculeerd op welke partij de grootste wordt en 'dus' de premier mag leveren. Is dat wenselijk? Nee. De gedachte dat de premier altijd uit de grootste politieke partij in de Tweede Kamer moet komen is een staatsrechtelijke misvatting. Maar wel een hardnekkige misvatting. En ook een schadelijke. Het zou goed zijn als daar afstand van werd genomen.

Er is geen enkele staatsrechtelijke bepaling die stelt dat de premier uit de grootste partij moet komen. In het verleden zijn er voorbeelden van premiers die niet uit de grootste partij in de Kamer kwamen. Barend Biesheuvel, die het kabinet-Biesheuvel (1971-1972) leidde, kwam uit de ARP, destijds in zeteltal de vierde partij in de Tweede Kamer.

Ook het kabinet-Van Agt/Wiegel (1977-1981) werd geleid door een premier die niet uit de grootste fractie in de Tweede Kamer kwam.

Dat de vier premiers die daarna kwamen wel uit de grootste fractie in de Kamer kwamen, betekent nog niet dat dit automatisch een staatsrechtelijke noodzaak is. Dat dit zo zou zijn is dus een misvatting.

Door te stellen dat de premier uit de grootste fractie in de Kamer moet komen, beperk je het aantal mogelijkheden voor een coalitie, wat de bestuurbaarheid van het land niet ten goede komt. De formatie van 2021-2022 zou wellicht niet zo lang hebben geduurd als er ook combinaties onderzocht waren zonder Rutte of een andere VVD'er als premier.

De misvatting is ook schadelijk omdat deze bij veel kiezers kan leiden tot 'strategisch' stemmen. Een kiezer heeft eigenlijk de voorkeur voor partij A, maar om partij B uit de regering - dan wel uit het Torentje - te houden, stemt hij op partij C, die eigenlijk niet zijn eerste keus is. Dat kan heel frustrerend zijn, waardoor kiezers achteraf al snel spijt van hun stem hebben. Dat leidt al snel tot grote wisselingen in kiezersvoorkeur.

Ook gaat het ten koste van het inhoudelijke debat. In de media wordt immers meer aandacht besteed aan welke partij de grootste wordt dan aan de vraag of de partijen nu daadwerkelijk een oplossing bieden voor de problemen waarmee de kiezers zitten. Ook dit gaat ten koste van de echte kiezersvoorkeur en vergroot de afstand tussen de kiezer en de politiek.

Het idee is alleen maar voordelig voor de twee partijen die mogelijk de grootste kunnen worden. Alle andere partijen hebben er belang bij om het uit de wereld te krijgen. Het zou daarom goed zijn als politici zouden verklaren dat zij niet meer van deze misvatting willen uitgaan en na de verkiezingen ook naar coalities zullen zoeken zonder de grootste partij in de Kamer. dan wel onder leiding van één van de kleinere coalitiepartners.

Maar ook de media kunnen hier een positieve rol spelen. Als zij stoppen met de vraag wie de grootste partij wordt, maar zich concentreren op de inhoudelijk standpunten van de partijen, zal dit de democratie en de bestuurbaarheid van het land ten goede komen.

Ruud Lammers is fractievoorzitter van Onafhankelijk Papendrecht en lid van LibDem.

Sammy van Tuyl is econoom, jurist en voorzitter van LibDem.